

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depreminin Antakya Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Antakya Zenginler Mahallesi Örneği

Aybüke AKTEMUR¹ , Yüksel ÜNLÜKAPLAN^{2*}

ORCID 1: 0000-0003-2808-9775 ORCID 2: 0000-0002-8077-9020

¹ Hatay Büyükşehir Belediyesi, Destek Hizmetleri Dairesi İhale Birimi, Hatay, Türkiye

² Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 01330, Adana, Türkiye.

* e-mail: yizcan@gmail.com

Öz

Bu çalışmada Eski Antakya mahallelerinden biri olarak tanımlanan Zenginler Mahallesindeki sekiz cadde/sokağın genel yerleşim yapısı incelenmiştir. Bu kapsamda Kent Kimlik Kabul Kriterleri oluşturulmuş ve cadde/sokaklara ait planlara Kevin Lynch (1960)'ın kent imgeleri işlenmiş ve sokak/caddelerin puanlamaları dikkate alınarak, SWOT analizi ile güçlü ve zayıf yönleri, tehditleri ve fırsatları ortaya konulmuştur. Çalışmada Algısal Durum, Olumlu/Olumsuz Etki Veren Ögeler ve Duyumsal Değerlendirme Kriterleri açısından en yüksek değere Kahraman Sokağın, en düşük değere ise Saydam Caddesinin sahip olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Kahraman Sokak, Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi, Günlü Sokak ve Prof. Dr. Ataman Demir Sokaklarının kentin kimliğine en çok katkı sağlayan sokaklar olduğu ortaya konulmuştur. Ancak, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depreminde Unesco Gastronomi Evi, Expo Evi, Sermaye Camii, Katolik Kilisesi gibi kentsel imaj öğelerinin büyük çoğunluğu yıkılmıştır. Bununla birlikte mahallenin sınırlarını oluşturan öğelerin, yıkılan yapılarla kaybolan yolların ve kenar görevi gören imgelerin yok oluşuyla tarihi dokunun da kaybolduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antakya, Zenginler Mahallesi, kent kimliği, SWOT analizi, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi.

The Effects of February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquake on Antakya City Identity: The Case of Antakya Zenginler Neighborhood

Abstract

In this study, the general settlement structure of eight streets/avenues in Zenginler Neighborhood, which is defined as one of the Old Antakya neighborhoods, was examined. In this context, Urban Identity Acceptance Criteria were created and Kevin Lynch's (1960) city images were processed on the plans of the street/avenues, and the strengths and weaknesses, threats and opportunities were revealed by SWOT analysis by taking into account the street/avenue ratings. In the study, it was determined that Kahraman Street had the highest and Saydam Avenue had the lowest value in terms of Perceptual Status, Positive/Negative Effects and Sensory Evaluation Criteria. It has been revealed that especially Kahraman Street, Kırk Asırlık Türk Yurdu Avenue, Günlü Street and Prof Dr Ataman Demir Streets are the streets that contribute the most to the identity of the city. However, in the Kahramanmaraş-centered earthquake of February 6, 2023, most of the urban image elements such as Unesco Gastronomy House, Expo House, Capital Mosque and Catholic Church were destroyed and severely damaged. In addition, it has been determined that the historical texture is lost with the disappearance of the elements that form the borders of the neighborhood, the roads lost with the destroyed buildings and the images that serve as the edge.

Keywords: Antakya, Zenginler Neighborhood, urban identity, SWOT, 6 February 2023 Kahramanmaraş Earthquake.

Citation: Aktemur, A. & Ünlükaplan, Y. (2024). The effects of February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquake on Antakya City Identity: The Case of Antakya Zenginler Neighborhood. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 9 (Special Issue), 219-244.

DOI: <https://doi.org/10.30785/mbud.1334961>

1. Giriş

Kentler, varlıkları boyunca sürekli değişen bir yapı içindedir. Bu değişken yapı, her şeyden önce içinde yaşayan insanlara bağlı olarak ortaya çıkmasının yanı sıra zaman ve coğrafyaya da bağlıdır. Bu etkileşimlerin ürünü kentlerdir. Bu etkileşime neden olan faktörler ise her kent için geçerli kalsa da her kentte farklı bir etki ve oluşum sürecine göre geliştiği için kentlerde farklı özellikler göstermektedir. Bu durumda onlara kentli olma özelliğini kazandıran durumların yanı sıra farklı kültürel ve sosyal yapılara sahip olmaları da kentlerin farklılaşmasına neden olmaktadır.

Kent, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel gibi birçok konuların bir arada bulunduğu yer ve yerleşim yeridir (Özdeş, 1985; Önem ve Kılınçaslan, 2005). Bu yerleşimler çeşitli kültürel ve sosyal yapıların oluşmasından kaynaklı farklılıklar göstermektedir. İnsanların içinde yaşadığı coğrafyanın pek çok alanında somut yansımalar olabilir.

Türkiye'de nüfus kriterine göre kent tanımı yapılırsa da bir yerin kent sayılabilmesi için o yerin tarım dışı üretimin nispi ağırlığı ve kente özgü bir yönü olması gerekir (Kaypak, 2010). Diğer bir ifade ile kent, kentsel planlama, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler, yönetim durumu, nüfus, üretim araçları, sosyal farklılaşma, uzmanlaşma ve hareketlilik, devlet doğurganlığı, aile yapısı, eğitim, kültür, siyasi düzey ve sanatsal yaşam, demokratik ve özgürlükçü anlayışlar, bilimsel bilgi birikimleri bakımından yaşam açısında çeşitlilik gösteren alanlardır (Kaypak, 2010).

Kimlik ise, bir nesnenin diğer nesnelere belirgin olma özelliği olup, bireysel, benzersiz ve özgün olma durumunu ifade etmektedir. Lynch'e (1960) göre "Kimlik, bir nesne ile diğer nesnelere arasında ayırt edilebilir bir özdeyiş halindedir. Kimlik, diğer varlıklar ile eşitlik anlamında değil, bireysel veya benzersizlik anlamında kullanılır. Kimlik unsurları algı ve kentsel imge kavramları arasında ana belirleyicidir. " Dolayısıyla kimlik, bireysellik ve teklik kavramları ile tanımlanırken özgünlük ve kendine has olma durumuyla örtüşmektedir (Göncü, 2007).

Kent kimliği, herkesin hakkında birkaç söz edebildiği, ancak bütünlüklü ve sebep-sonuç ilişkisine dayalı bir tanımın yapılması olanaksız bir kavram olarak gözükmektedir. Ancak kimlik; anlamında geniş bir perspektif içerdiğinden kenti farklı özelliklerle tanımlamak, kimlik kavramının kentle ilişkilendirilmesi açısından anlaşılabilir bir durumdur (Cavcav, 2007). Bir kentin iklim, topografya, jeolojik oluşum ve bitki örtüsünün oluşturduğu doğal çevre içerisindeki özelliklerin temsil edildiği "yerin karakteri", dolu ve boşlukların oluşturduğu biçim, strüktürel yapı, simgesel etki, kullanılan malzemeler vb. oluşturduğu form ve görüntüden oluşan "mekânın karakteri" ve geçmişin toplumsal yaşamları ve kültürlerin, günümüzde kentsel mekânda somutlaşmış hali olan "anlam" kent kimliğini oluşmasındaki önemli bileşenlerdir (Çelik, 2007; Oral, 2009).

Kentler ve mimari ürünler açısından kentsel kimlik ve imaj olgusu, ağırlıklı olarak görsel boyutuyla öne çıkan, doğal ürünler, coğrafya, kültür ve sosyal yaşam normlarını da kapsayan çok geniş bir tanım içermektedir. Kentsel kimlik ve onunla ilgili kentsel imgeler, kentsel mekân içinde uzun bir süreçten ve bazen çok farklı bileşenlerden oluşmaktadır. Kentle ilgili çalışmalara incelendiğinde birbirinden farklı alanlarda ve kentin ne kadar çeşitli faktörlerden ve yapılardan oluştuğunun kanıtını ortaya koyan ve farklı alanlara odaklanılan çalışmalar olduğu görülmektedir (Ocakçı, 1993; Tezcan, 1999; Arıman, 2002; Demirsoy, 2006; Salıcı ve diğerleri, 2007; Uçkaç, 2006; Ilgar, 2008; Cavcav, 2007; Bayramoğlu, 2010; Diker, 2014; Oğurlu, 2014; Kocaoğlu, 2016; Bingöl, 2017; Erdoğan ve Çorbacioğlu, 2018; Taşcıoğlu, 2018; Erdoğan ve diğerleri, 2021; Sağlık ve diğerleri, 2021).

Kimlik unsurları kent algısının ve kent imajının temel belirleyicisidir (Lynch, 1960). Kentsel imajlar, kentte yaşayanların iyiliği için ayrıştırılabilecek ortak değerlerden biridir ve bu değerler nesiller boyu süreklilik arz eder. Lynch'e (1960) göre kent imajı, bireyin zihninde dış dünyayı genelleştirdiği bir imajdır. Bu görüntü hem anlık duyguların hem de geçmiş deneyimlerin bir ürünüdür; edinilen bilgileri yorumlamak ve hareketi yönlendirmek için kullanılır. Kenti oluşturan her bileşenin (cadde, yol, meydan, sokak vb.) kent imajında bir yeri olduğu bilinmektedir. Kent imajı, kentsel fazlalığın bıraktığı duyuşsal ve düşünsel izdir ve bu izlerde kent kimliğini tanımanın en önemli adımıdır.

Lynch'e (1960) göre bir kentin imajını oluşturan beş ana unsur vardır:

- Yollar (Paths), insanları yönlendiren hareket kanallarıdır (caddeler, otobüs, demiryolu hatları ve otoyollar gibi).
- Sınırlar/kenarlar (Edges), yönelimde benzer hareket içeren, ancak baskın olmayan ve genellikle iki alan arasında yer alan sınırlı ve tanımlanmış alanları içeren doğrusal öğelerdir (Akarsu, deniz ve göl kıyıları, demir yolları, gelişme bölgesi sınırları, duvarlar ve bina cepheleri kenar öğelerine örnektir).
- Bölgeler (Districts), çeşitli etkinliklerin süreklilik kazandığı mekânlardır (Yerleşim alanı, sanayi bölgesi, ticaret alanı, hizmet alanı gibi)
- Düğüm/odak noktaları (Nodes), kesişim noktalarıdır. (Stratejik odak ve kent seyahat noktaları (duraklar), kavşak, ulaşım noktaları gibi)
- Nirengi/Referans noktaları/işaret öğeleri (Landmarks), çevreyi simgeleyen etkili yapılardır (saat kulesi, minare camisi ve kubbeler, bazı kent heykelleri, tepeler, dağlar vb.)

Türkiye'nin en önemli ve en eski yerleşim yerlerinden biri olan Antakya, farklı din ve toplulukların hoşgörü içinde yaşadığı kentin merkezi olarak önemli bir tarihi mirasa sahiptir. 1939 yılında ayrı bir devlet iken, farklı etnik kökenler ve farklı dini inançlarla Türkiye'ye katılan ve UNESCO barış şehri seçilmiş bir kenttir (Bulut ve Kara, 2011; Bulut ve Karaca, 2016). Kent, Asi Nehri ile Habib- Naccar Dağları'nın batı yamacı arasında yer almaktadır.

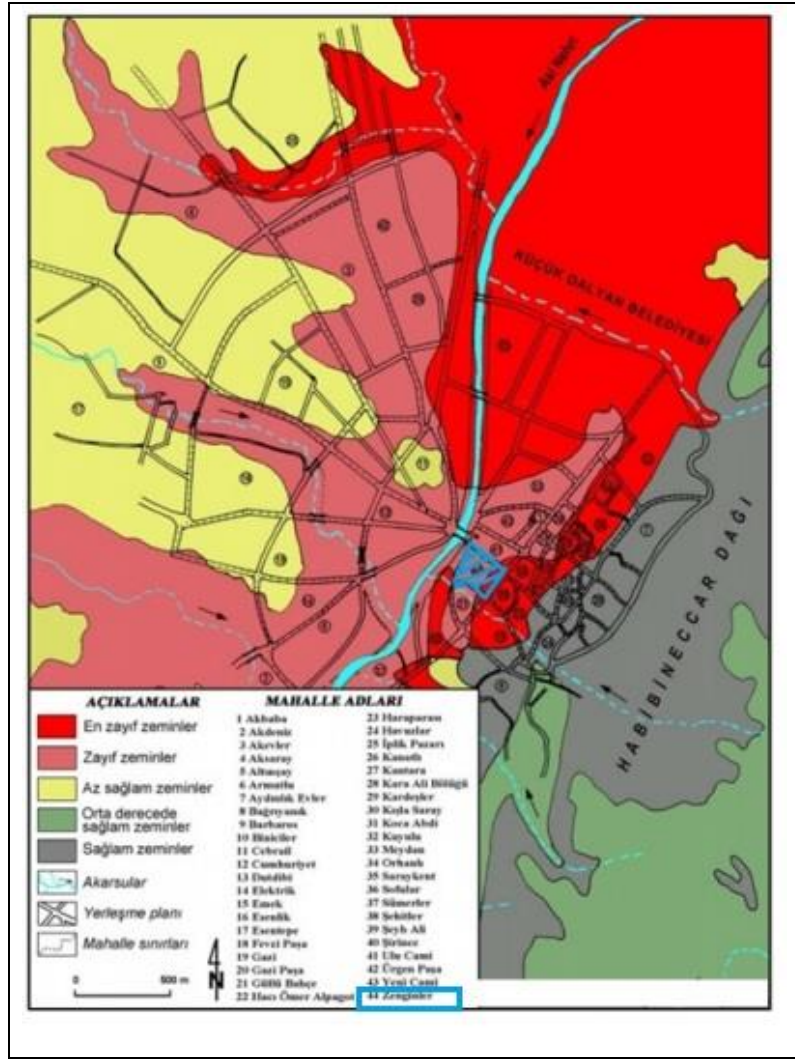
Helenistik çağdan başlayarak oldukça zengin ve uzun bir tarihe sahip olan Antakya kenti, M.S. 1. yüzyılda 500.000 nüfusa ulaşan birkaç şehirden biri olmasıyla birlikte Antakya'nın Roma, Bizans, Arap ve Osmanlı medeniyetleri ile oluşmuş kendine özgü kentsel yapısı, görkemli anıtsal ve kültürel değerlere sahip olmasının yanı sıra değişmeyen ve hemen hemen her dönemde yaşamış bir özelliği de depremdir. Türkiye sismik haritasında Hatay bölgesi 1. derece deprem bölgesinde yer almaktadır (Şekil 1). M.Ö. 148 ve M.S. 1896'dan bu yana, şiddeti 6 ila 10 arasında değişen 89 adet tarihi deprem kaydı bulunmaktadır. Tarih boyunca büyük depremlere tanık olan Antakya kenti defalarca yıkılmış ve yeniden kurulmuştur (Ömeroğlu, 2006). En son 06 Şubat 2023 Tarihinde Ekinözü-Kahramanmaraş (38.0818 K - 37.1773 D) merkez üssünde yerel saat ile 13:24'de aletsel büyüklüğü $M_l=7.5$ $M_w=7.6$ olan çok şiddetli bir deprem meydana gelmiştir (Anonim, 2023). Türkiye'de 11 il hasar görmüş ve Antakya bu depremden büyük hasar almıştır.

Hatay ilinin merkez ilçesi Antakya'nın mimari açıdan eşsiz yapısal özelliklere sahip "Geleneksel Antakya evleri" olarak da adlandırılan evleri içerisinde barındıran tarihi sokaklara sahiptir. Bu sokaklar kenti ikiye bölen Asi Nehri'nin doğusunda ve Habib-İ Neccar Dağı (Silpius) arasında yer almaktadır. Bu bölge kentin en eski yerleşim alanıdır ve Antakya'nın 95 mahallesinden Güllü Bahçe Mahallesi, Ulu Cami Mahallesi ve Zenginler Mahallesi'nin de içinde bulunduğu 26 mahalle bu bölgede yer almaktadır. Kenti ikiye bölen Asi Nehri'nin batı kısmı, şehrin sakinleri tarafından "yeni Antakya" olarak da adlandırılıyor ve bu bölgenin evleri bugünün mimarisini taşıdığı görülmektedir.

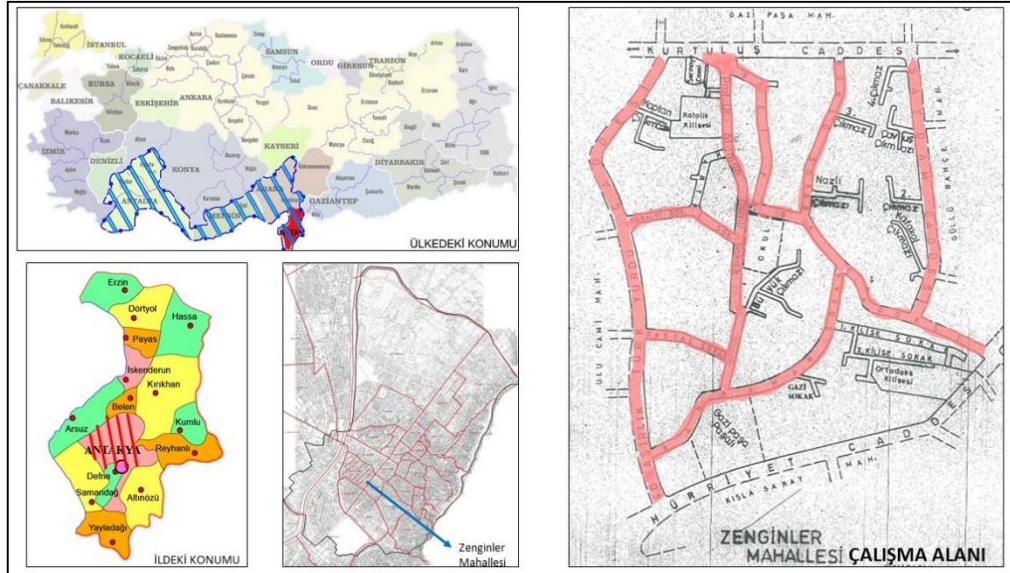
Çalışmada, Hatay ilinin Zenginler mahallenin tarihi dokusunun kent kimliği açısından inceleyerek, kent kimlik kabul kriterlerine göre güçlü yönleri, zayıf yönleri, tehdit edici ve fırsatlar açısından karşılaştırılmış ve 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş depreminin mahalledeki tarihi kent dokusunu hangi düzeyde etkilediği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma alanı, Antakya ilçesinin eski yerleşim yerlerinden birisi olan olarak tanımlanan Zenginler Mahallesi'dir. Zenginler Mahallesi, Kurtuluş Caddesi ve Saray Caddesi arasında kalan ve Ulu Cami Mahallesi ile Güllü Bahçe Mahallesi'ne sınır olan bir yerleşkedir (Şekil 2).

Şekil 1. Antakya kenti zemin paftası (Korkmaz, 2006)

Şekil 2. Çalışma alanının konumu

Zenginler Mahallesi'nin Fiziksel Yapısı

Zenginler Mahallesi Eski Antakya Sokaklarının özelliklerini taşımakla birlikte bünyesinde tarihi camiler, Katolik Kilisesi, Tescilli yapıda okul, Cindi Hamamı, Tarihi çeşmeler ve geleneksel yapıda evler gibi önemli eserleri barındırmaktadır.

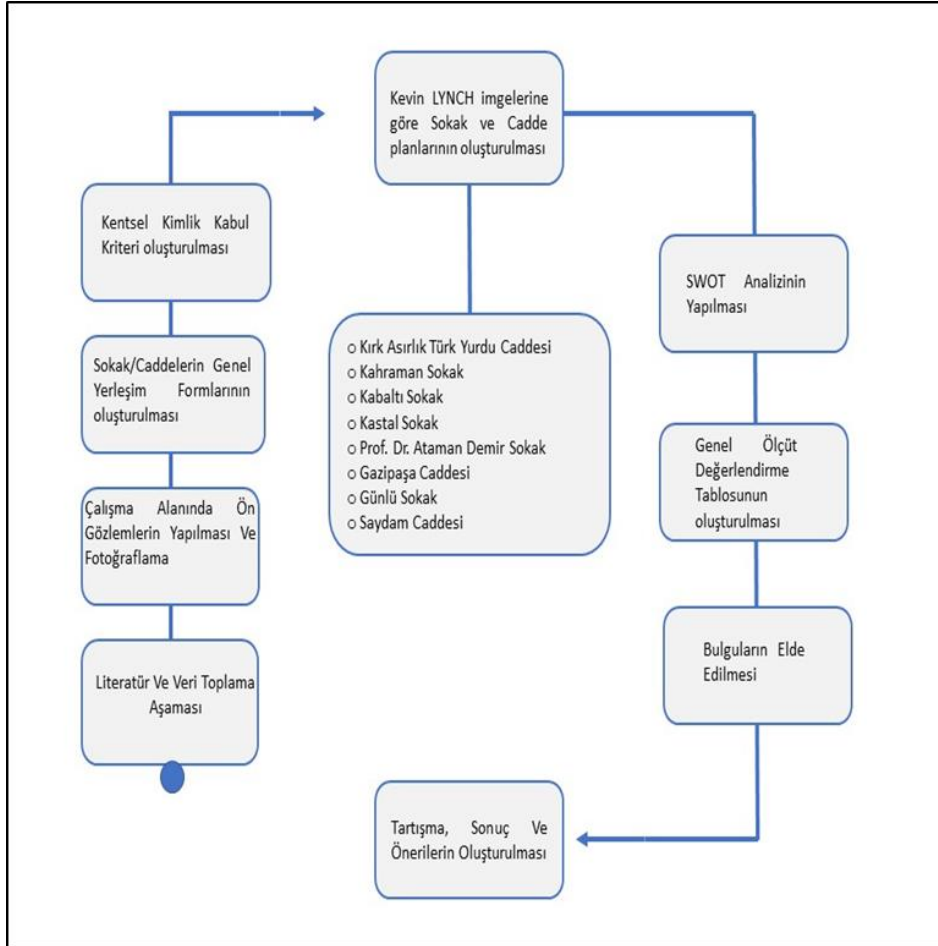
Alan içerisinde tarihi kalıntılar ile birlikte geçmiş dönemlerde farklı devletlerin varlığıyla oluşmuş yapılardaki değişimler fark edilebilmektedir. Alanın zemini taş döşeme olup orijinal geleneksel döşemeli her sokağın ortasından su olukları geçmektedir.

Bu sokaklarda yapıların yerleşim modeli grid sistemi olarak tasarlanmış fakat sonrasında bozulmalar olmuştur. Asi Nehri'nin doğusunda kalan bu mahalle, Kentsel Sit Alanı ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanları içerisinde yer almaktadır. Ayrıca Zenginler Mahallesi içinde kent için oldukça önemli, farklı işleyişlere (Butik Otel, restoran, kafe vb.) sahip tescilli yapılarda bulunmaktadır.

Çalışmada Zenginler Mahallesi için yapılan arazi gözlemleri sonucunda elde edilen ve mahallenin fiziksel yapısının anlaşılması için örnek olarak Kahraman Sokak, Prof. Dr. Ataman Demir Sokak, Kastal Sokak, Kabaltı Sokak, Günlü Sokak, Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi, Saydam Caddesi, Gazipaşa Caddesi üzerinde çalışılmıştır. Mahallede bulunan Kaptan Çıkmazı, Büyük Çıkmaz, 4. Çıkmaz, 3. Çıkmaz, 2. Çıkmaz, Çavuş Çıkmazı, Kafakol Çıkmazı, Nazlı Çıkmazı ve 1. Kilise Sokak, 2. Kilise Sokak, Gazi Sokaktır çıkmaz sokaklar ile sadece geçiş görevi görüp herhangi bir işlevselliği olmayan Kartal Sokağa yer verilmemiştir.

Yöntem

Çalışmada izlenen yöntemin akış şeması Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3. Yöntem akış şeması

Çalışmada Zenginler Mahallesi'ndeki cadde/sokaklar "Yapıların dağılımı", "Yapılaşma türü", "Duyumsal durumu", "Aksiyon", "Açıklık/kapalılık", "Erişim" ve "Aktive türleri" kriteri dikkate alınarak incelenmiştir (Çizelge 1). Salıcı ve diğerleri (2007), Taşcıoğlu (2018), Demir (1996), Arıman (2002), Kaypak'ın (2010) çalışmalarından yararlanılarak "Kentsel Kimlik Kabul Kriterleri" oluşturulmuştur (Çizelge 2).

Çizelge 1. Zenginler mahallesi sokak ve caddelerin genel yerleşim değerlendirme formu

Zenginler Mahallesi Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi Genel Yerleşim Değerlendirmesi			
Sokağın Yaklaşık Eğimi	%3		
Sokağın Yönelimi	Güneydoğu-Kuzeybatı		
Kriterler	Alt Kriterler	Var	Yok
Yapıların Dağılımı	Düzensiz		X
	Aynı hizada	X	
	Karşılıklı	X	
	Düzenli	X	
Yapılaşma Türü	Bitişik nizam	X	
	Blok nizam	X	
	Ayrık nizam		X
Aksiyonu	Durağan		X
	Dinamik	X	
Açıklık/Kapalılık	Kapalı Mekân	X	
	Yarı-Açık Mekân	X	
	Açık Mekân		X
Erişim	Araç imkânı	X	
	Yönlendirme Levhası	X	
	Otopark İmkânı		X
Giriş	Davetkâr	X	
	Algılanabilir	X	
	Canlı	X	
Duyumsal Durum	Dikkat Çekici	X	
	Geleneksel	X	
	Yeme-İçme-Dinlenme	X	
Aktivite Türleri	Yürüme-Geçiş	X	
	Eğlence	X	

Çizelge 2. Zenginler mahallesi kentsel kimlik kabul kriterleri

Zenginler Mahallesi Kentsel Kimlik Kabul Kriterleri		
Yapı Bakımından	Sokak/Cadde Bakımından	Meydan Bakımından
<ul style="list-style-type: none"> Genellikle İki Katlı Avluya dönük sokağa sağır duvarlar Yapı malzemesi olarak taş, kargir döşeme Yapı cinsi olarak avlulu evler 	<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel döşemeli ortaya doğru eğimli, blok taş kaplama Üstü açık sokak ortasında konumlandırılmış drenaj kanalları 3 – 3,5 metre genişliğinde dar sokaklar 	<ul style="list-style-type: none"> Çok fazla ortaya çıkmamış açık alanlar

Çalışmada günümüz imar planı üzerinden oluşturulan sokak/cadde planlarının üzerine Kevin Lynch 'in kentsel kimlik kriteri olarak belirlediği Nirengi noktaları, odaklar, sınırlar, bölgeler ve yollar tespit edilerek kentsel kimlik imgeleri işlenmiştir.

Çalışmada Zenginler mahallesindeki sokak/caddeler, belirlenen Kentsel Kimlik Kabul Kriterleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Mahallenin "Algısal durumu", "Duyumsal değerlendirme" ve "Olumlu/olumsuz etki veren ögeler" olarak 3 kriter ve bu kriterlerin alt kriterleri de incelenmiştir. Bu kriterler Cadde/Sokak üzerindeki yoğunluğuna göre derecelendirilmiş ve en yüksek yoğunluğu "VAR" olarak belirtilerek %99-%75 arasında "4", %75-%50 yoğunlukta olup "KISMEN YOK" olarak belirtilen

derecelendirme “3”, %50-%25 yoğunlukta olup “KISMEN VAR” olarak belirtilen derecelendirme “2” ve %25-%1 arası en düşük yoğunluğu sahip “YOK” olarak belirtilen derecelendirmeler ise “1” olarak puanlandırılmıştır. Sokak/caddelerin puanlamaları dikkate alınarak, cadde/sokakların güçlü yönleri, zayıf yönleri, tehditleri ve fırsatları ortaya konularak SWOT analizi yapılmıştır (Çizelge 3). Algısal durumdaki ve duyumsal değerlendirmede güçlü yönler Ölçme kriterinde “VAR”, zayıf yönler “kısmen yok”, fırsatlar “kısmen var” ve tehditler ise “yok” olarak değerlendirilmiştir. Olumlu ve olumsuz etki veren öğelerde ise yaya yoğunluğu alt kriteri dışındaki bütün kriterler algısal durumdaki derecelendirmenin tam tersi olarak, yaya yoğunluğu alt kriteri ise algısal durum ile paralel olarak değerlendirilmiştir. SWOT analizindeki derecelendirmeler sonucunda cadde/sokaklarının kent kimliği kriterleri açısından yoğunlukları ve bu yoğunluklara hangi kriterlerin etkili olduğu belirlenmiştir (Çizelge 3). Bu bulgular doğrultusunda Ölçme değerlendirme tablosu oluşturulmuştur. Çıkan sonuçlar uzaklık ölçüsü olarak Öklid uzaklığı ve bağlantı yöntemi olarak da Ward’ın (1963) bağlantı yöntemi temel alınarak kümeleme analizi ile değerlendirilmiştir.

Çalışma sonu aşamasında 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş depreminin kentsel kimliğindeki önemli imgeler üzerindeki etkisi/hasar durumu çalışmadaki elde edilen cadde/sokakları gösteren haritalar üzerinde işaretlenmiştir. Çalışmadaki sokak ve caddelerin Haziran 2023 tarih itibarı ile son durumunu gösteren Google Earth görüntüleri de görsel olarak kullanılarak Zenginler mahallesinin güncel durumu ortaya konularak, kentsel kimliğin hangi açılardan zarar gördüğü ve korunması ile ilgili öneriler getirilmiştir.

Çizelge 3. Zenginler mahallesi cadde/sokakların SWOT analiz formu

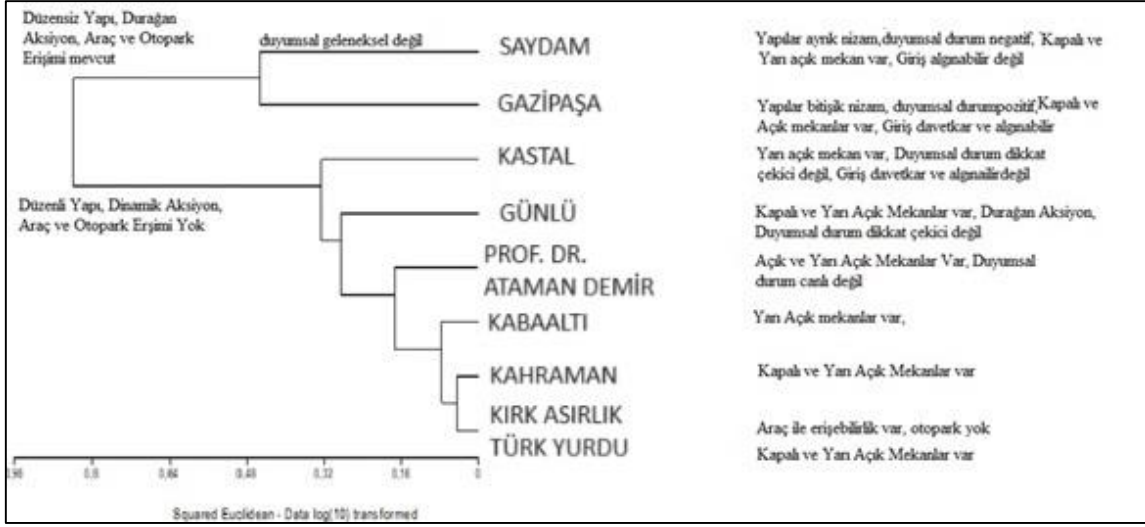
Zenginler Mahallesi Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi SWOT Analizi								
Kriterler	Alt Kriterler	Ölçme Kriterleri				SWOT		
		Var (4)	Kısmen Yok (3)	Kısmen Var (2)	Yok (1)	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar Tehditler
Algısal Durum	Orijinal Zemin Döşemesi		X					X
	Drenaj Kanalları	X				X		
	Bekleme Noktaları	X				X		
	Restorasyon Çalışmasının Varlığı		X					X
	Sokak Sağlıklaştırma Çalışmasının Varlığı	X				X		
	Cephelerde Malzeme Kullanımının Uyumu			X				X
Olumlu/Olumsuz Etki Veren Öğeler	Yol Ağaçlanması				X	X		
	Otopark Olanakları				X	X		
	Yaya Yoğunluğu	X				X		
	Taşıt Trafiği			X				X
Duyumsal Değerlendirme	Aydınlatma Elemanı	X				X		
	Çöp Kutusu				X		X	
	Reklam panoları				X			X
	Yönlendirme Levhası	X				X		

Bu analiz Zenginler Mahallesi Kentsel Kimlik Kabul Kriterlerine göre değerlendirilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Zenginler Mahallesindeki Kahraman Sokak, Prof. Dr. Ataman Demir Sokak, Kastal Sokak, Kabaltı Sokak, Günlü Sokak, Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi, Saydam Caddesi ve Gazipaşa Caddesinin Genel yerleşim değerlendirme formunda yer alan kriterlerin var/yok oluşuna göre değerlendirilmiş ve düzensiz,

durağan, araç ve otopark erişimi bakımından Saydam ve Gazipaşa caddeleri benzerlik göstermektedir (Şekil 4). Bu caddeleri dışındaki diğer cadde/sokakların düzenli yapıya sahip olduğu ve mahalledeki sokaklarla bağlantıyı sağlaması nedeniyle kontrollü olarak araç girişine izin verilen cadde/sokaklar olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Zenginler Mahallesi cadde/sokaklarının genel yerleşim değerlendirilmesi

Zenginler Mahallesi Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi üzerinde bulunan yapılar karşılıklı bitişik nizamdır. Cadde üzerindeki yapıların bir kısmı geleneksel Antakya evi yapısında olup günümüz mimarisini yansıtan yapılarda mevcuttur. Avlulu yapıların yanı sıra üç ve üçten fazla katlı yapılarda bulunmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Kırk Asırlık Türk Yurdu caddesinden bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

Cadde sabah 10:00 ile akşam 22:00 arasında araç girişine kapatılıp otopark alanı bulunmamaktadır. Sokağın Eğimi yaklaşık %3'lük bir eğim göstermekle birlikte Güneydoğu yönelimine doğru artmaktadır. Caddenin yer zemininin bir kısmı orijinal taş döşeme olup bir kısmı sonradan değiştirilerek özgün yapısı bozulmuştur. Cadde boyunca uzanan Antakya'ya özgü drenaj kanalı bulunmaktadır. Cadde içinde lokal bölgelerde restorasyon çalışmaları yapılmaktadır. Cadde üzerinde bulunan mekanlar kapalı ve yarı açık mekanlardan oluşmaktadır. Gün içerisinde yoğun turist sirkülasyonuna sahip olan caddenin dinamikliği

akşam saatlerinde durağan bir hal almaktadır. Cadde içinde yol ağaçlandırması bulunmamaktadır. Caddenin içerisinde kafe ve restoran gibi ticari işletmeler bulunmaktadır. Cadde geçiş alanı olarak da yoğun olarak kullanılmaktadır. Caddenin iki girişinde alışveriş mekanları bulunmakta olup cadde boyunca devam edildiğinde eğlence, dinlenme ve yeme içme alanı olarak kullanılan restoran alanı olarak kullanılan kafelerin mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Zenginler mahallesinin Kuzey-Güneydoğu yöneliminde olan Kahraman sokakta yapılar bitişik nizamda olup karşılıklı bir düzen içerisinde dizilim göstermektedir. Sokakta kapalı ve yarı açık mekanlar görülmektedir. Sokak sağlıklaştırma çalışması ile orijinal zemin döşemesi yeniden sokağa kazandırılmıştır (Şekil 6). Sokak boyu daralıp genişleyen yollara araç imkânı il ulaşım kısıtlı olup yönlendirme levhaları bulunmaktadır. Sokak içerisinde barındırdığı otel, kafe, alışveriş mekanları sayesinde dinamik bir durumda olmasından ziyade geçiş alanı olarak da yoğun kullanılmaktadır.

Şekil 6. Kahraman sokaktan bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

Kastal Sokak, Zenginler Mahallesi Kuzeybatı-Güney yöneliminde olup Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi ile Kahraman Sokak arasında geçiş görevi görmektedir. Sokak üzerindeki yapılar bitişik nizamda olup yarı açık avlulu geleneksel Antakya evlerinden oluşmaktadır. Sokağın zemin yapısında bozulmalar bulunmakta olup orijinal zemin döşemesi sokak içerisinde varlığını kısmen göstermektedir (Şekil 7). Sokakta bulunan kafeler ve dernek sokağın dinamik bir aksiyona sahip olmasına katkı sağlamaktadır fakat sokak yoğun olarak geçiş yolu görevi görmektedir.

Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi ile Prof. Dr. Ataman Demir Caddesi arasında bulunan Kabaltı Sokak'ın Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi girişinde ki Tarihi Çeşme ve Nakip Cami ile başlamaktadır. Sokak üzerinde bitişik nizamda bulunan toplam 6 adet yapı bulunmaktadır (Şekil 8). Sokağın kısmen ortasına denk gelecek şekilde "kabaltı" mimari ögesi bulunmakta olup adını da bu ögeden aldığı varsayılmaktadır Kabaltı mimarisi gerek tarihi yapıyla gerek dokusuyla sokağa dikkat çekici özellik katmakla birlikte sokağın algınabilirliğini ve sirkülasyonunu arttırmıştır.

Şekil 7. Kastal sokaktan bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

Şekil 8. Kabaltı sokaktan bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

Sokak üzerinde özel ve belediyeye ait 2 adet tescilli yapı durumunda ticari işletme bulunmakta olup belediyeye ait olan Expo Evi'nin restorasyon süreci geçirdiği bilinmektedir. Ticari işletmeler dışında sivil mimari ögesi olarak kullanılan yapılarda bulunmaktadır. Sokak zemini özgün yapısını korumamakla birlikte sokağın zemininde drenaj kanalları bulunmamaktadır. Sokak yönü kuzeybatı-güneydoğu doğrultularına uzanmaktadır. Sokak iki cadde arasında bağlantı yolu olma özelliğini göstermektedir. Sokak üzerinde herhangi bir ağaçlandırma ve donatı elemanı bulunmamaktadır. Sokak üzerinde bulunan kafelerin sokağı canlı ve dinamik tutmasıyla birlikte yoğun olarak geçiş yolu olma özelliğini göstermektedir.

Zenginler Mahallesi'nin tarihi yapılarını üzerinde barındıran sokaklarından biri olan "Prof. Dr. Ataman Demir Sokak" bitişik nizamlı ve çoğunluğu geleneksel avlulu yapılardan oluşmaktadır (Şekil 9). Sokak Kuzeybatı-Güneydoğu yöneliminde olup ortalama %3'lük bir eğime sahiptir. Sokağın zemin döşemesi özgünlüğünü koruyamamıştır. Sokağın ortasından geçen açık drenaj kanalları bulunmaktadır. Dinamik bir kullanıma sahip olan sokağın içerisinde kafe, restoran gibi ticari işletmeler ve okul, kilise gibi kamusal yapılar mevcuttur.

Şekil 9. Prof. Dr. Ataman Demir sokaktan bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

Zenginler Mahallesi'nin en dinamik yapıda olan caddelerinden biri olan Gazipaşa Caddesi, Kuzeybatı-Güney yöneliminde olup %2'lik bir eğime sahiptir. Cadde saat 10:00-22:00 arasında araç erişimine açılmakta olup cadde boyunca herhangi bir otopark imkânı bulunmamaktadır. Caddenin zemininde orijinal zemin döşemesi bulunmamaktadır. Cadde üzerindeki yapılar bitişik nizamlı olup geleneksel Antakya Evi mimarisi ve niteliksiz kapalı mekân özelliğini yansıtmaktadır (Şekil 10). Caddedeki yapılar çoğunlukla kafe, restoran ve butik otel işlevinde kullanılmaktadır. Yapıların kısmen cephede malzeme uyumları bulunmaktadır. Gazipaşa Caddesi kentsel kimlik öğelerinin Türkiye Muharipler Derneği ve Tarihi Duvar Çeşmesi nirengi noktası özelliğini taşıyan yapı olarak tespit edilmiştir.

Kurtuluş Caddesi ile Gazipaşa Caddelerine giriş veren Günlü Sokağın eğimi % 6 olup Kurtuluş Caddesine doğru artan eğim yüksekliği basamakla çözülmüştür (Şekil 11). Sokağın zeminini restore edilerek özgün haline getirilmiş ve sokağın ortasından geleneksel drenaj kanalı geçmektedir. Günlü Sokağı üzerinde bulunan yapılar bitişik nizamlıdır. Sokakta bulunan yapılar geleneksel Antakya evleri özelliğini göstermiş olup sokakta belediye tarafından cephe iyileştirme çalışması yapılmıştır. Sokaktaki yapıların genelini özel konutlar oluşturmaktadır olup tek ve 2 katlı yapılardır. Sokakta 3 adet ticari işletme bulunmakta olup yaya sirkülasyonu zayıftır. Sokağın yoğun olarak kullanılan ticari işletmeleri de Kurtuluş Caddesine çıkan girişinde bulunmakta olup bölge imgesini taşımaktadır.

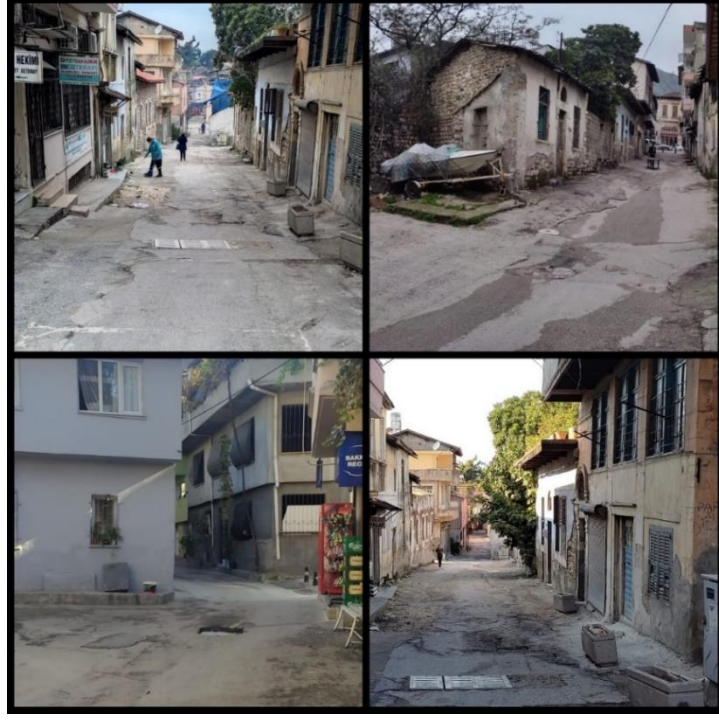

Şekil 10. Gazipaşa caddesinden bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

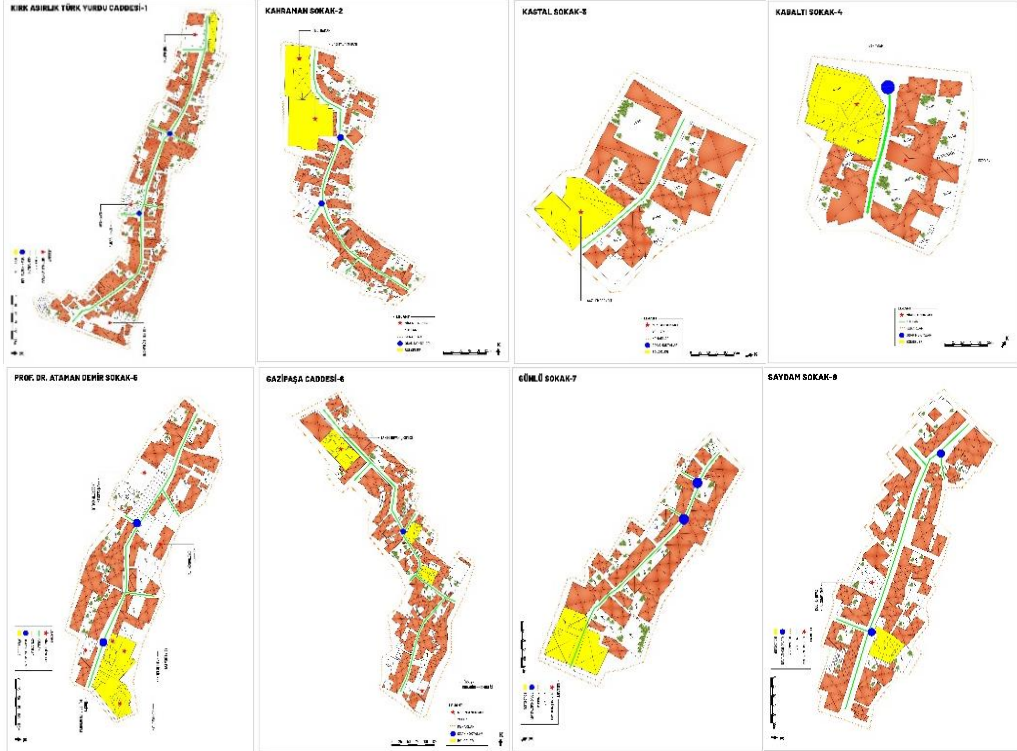
Şekil 11. Günlü sokaktan bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

Gazipaşa Caddesi ve Kurtuluş Caddesine girişleri bulunan Saydam sokağı yaklaşık %3 eğime sahip olmakla beraber Doğu yönüne doğru artış göstermektedir. Zenginler mahallesinin genelini oluşturan geleneksel Antakya evlerinin varlığı bu sokak üzerinde çok az gözükmekte olup bitişik nizamli eski yapılar bulunmaktadır (Şekil 12). Cadde içerisinde bazı yapılara ait özel otopark alanları yer almaktadır. Caddenin drenaj kanalları yer altından geçmekte olup geleneksel drenaj kanalları bulunmamaktadır. Cadde içinde yol ağaçlandırması ve engelliler için özel bir rampa bulunmamaktadır. Caddede kafe ve restoran gibi işletmeler yer almamasıyla birlikte yaya sirkülasyonu yoğun değildir. Yapılar konut işlevinde kullanılmakla beraber 3 ve 4 katlı bina tipi yapılarda bulunmaktadır. Cadde, Zenginler Mahallesinin geleneksel yapısı dışında bir yapılaşmadan oluşmaktadır.

Şekil 12. Saydam caddesinden bazı görüntüler (Foto: Aktemur, 2022)

Çalışma alanındaki cadde ve sokaklarda Kevin Lynch'in kentsel imgeleri gözetilerek Cadde/Sokak planları oluşturulmuştur (Şekil 13).

Şekil 13. Zenginler Mahallesi Cadde/Sokak planları ve kentsel imaj öğeleri

Alandan elde edilen envanterler sonucunda Prof. Dr. Ataman Demir Sokak, en fazla kentsel imaj öğelerine sahip iken, Bunu sırasıyla Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi ve Gazipaşa Caddesi takip etmektedir. Kastal ve Günlü sokak en az imaj ögesine sahiptir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Cadde/sokakların kentsel imaj öğeleri

CADDE/SOKAK PLANLARINA GÖRE ALAN DURUM TABLOSU						
Cadde/Sokak Adı	Kentsel İmaj Öğeleri					Toplam
	Yollar	Odak Noktası	Kenarlar	Nirengi Noktası	Bölgeler	
Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi	1	2	1	4	1	9
Kahraman Sokak	1	2	1	2	1	6
Kabaltı Sokak	1	1	1	2	1	6
Kastal Sokak	1	0	1	1	1	4
Prof. Dr. Ataman Demir Sokak	1	2	1	6	1	11
Gazipaşa Caddesi	1	1	1	2	3	8
Günlü Sokak	1	2	1	0	1	5
Saydam Caddesi	1	2	1	1	1	6

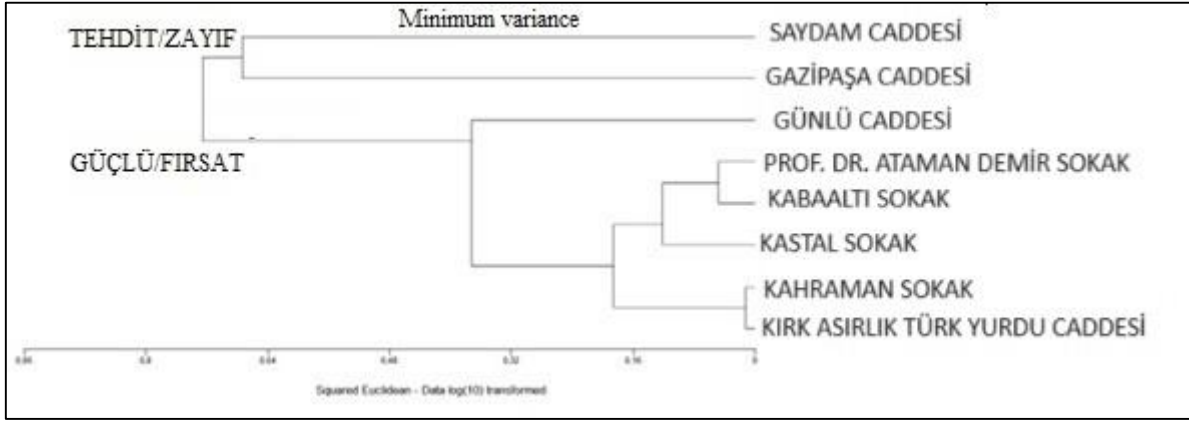
Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesinde 4 adet nirengi noktası özelliği gösteren yapı bulunmaktadır. Bu yapılar Cindi Hamamı, Nakip Cami, Tarihi Çeşme ve Kurtuluş Hamamıdır. Kahraman Sokağa ait kentsel imge bileşenleri 2 adet nirengi noktası Cindi Hamamı ve Gazi Paşa pasajı olmakta olup Cindi Hamamının hem Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesine hem de Kahraman Sokağa cephe vermektedir. Kabaltı sokak üzerindeki 2 adet nirengi noktası Nakip Cami ve Expo Evi'dir. Nakip Cami hem Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesine cephe verip hem de Kabaltı Sokağa cephe vermektedir. Kastal Sokağa ait kentsel imge bileşenleri sokak üzerindeki Gaziler Derneği nirengi noktası olma özelliği gösteren yapı olarak tespit edilmiştir. Prof. Dr. Ataman Demir Sokakta 6 adet nirengi olma özelliğini gösteren yapı bulunmaktadır. Bunlar Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu, Unesco Hatay Gastronomi Evi, Aziz Luka Evi, Türkiye Muharipler Derneği, Katolik Kilisesi ve Sermaye Camidir. Gazipaşa Caddesi kentsel kimlik öğelerinin Türkiye Muharipler Derneği ve Tarihi Duvar Çeşmesi nirengi noktası özelliğini taşıyan yapı olarak tespit edilmiştir. Saydam Caddesinin kentsel kimlik öğeleri; Yeni Apostolik Havari Kilisesi nirengi noktası iken Günlü Sokakta nirengi noktası özelliğini taşıyan yapı tespit edilmemiştir.

Sokak/caddelerin Genel Yerleşiminde kentsel imaj öğelerinin durumu etkili olmaktadır. Nirengi noktalarının ve odak noktalarının değişkenlik göstermesi yaya yoğunluğunu etkilemekte bu durum da sokak ve caddelerdeki aksiyon kriterini dinamik hale getirmiştir. Nirengi sayılarındaki artış, yaya yoğunluğu ile paralellik göstermekte olup alanın kullanımına da etki etmektedir. Günlü sokakta algısal durumdaki alt kriterlerin var olmasına rağmen Kentsel imaj öğelerinden Nirengi noktasının olmaması yaya yoğunluğunu olumsuz etkilemiştir. Buda sokağın aksiyonunu durağan hale getirmiştir.

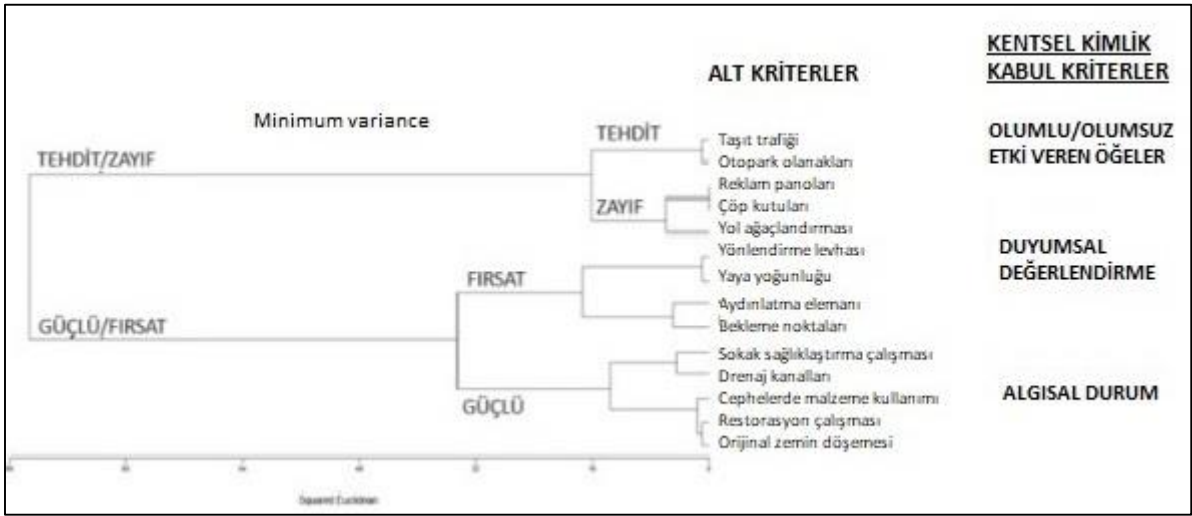
Zenginler Mahallesi "Genel Değerlendirme Ölçme Kriterlerinin" SWOT analizine göre değerlendirdiğimizde Saydam ve Gazipaşa caddesinin sahip oldukları özellikler "algısal durum" açısından Tehdit/Zayıf nitelikte iken diğer cadde ve sokakların Güçlü/Fırsat niteliğe sahip olduğu görülmüştür (Şekil 14). Günlü sokağı diğer sokaklardan ayıran özelliği ise içerisinde nirengi noktasının bulunmamasına bağlı olarak yaya kullanım yoğunluğunun düşük olması olmuştur.

Zenginler Mahallesindeki cadde/sokaklar "Değerlendirme Ölçme Kriterleri" açısından değerlendirildiğinde ise Fırsat olarak değerlendiren kriterlerin genelini kullanıma yönelik olan durumların oluşturduğunu, Algısal durumu gösteren kriterlerin varlığı ise güçlü olarak gruplandığı görülmüştür (Şekil 15). Olumlu/olumsuz etki veren öğeler zayıf ve tehdit olarak değerlendirilmesine rağmen yol ağaçlandırmasının, otopark alanlarının ve taşıt trafiğinin varlığı Kimlik Kabul Kriterleri bakımından incelendiğinde tehdit olarak değerlendirilmiştir.

Algısal durumun oluşturduğu orijinal zemin döşemesinin varlığı, restorasyon çalışmalarının yapılmış olması cephelerde malzeme kullanımı gibi alt kriterler ise sokak ve caddelerin kent kimliği açısından güçlü yönleri oluşturmaktadır. Kullanıcıya yönelik bekleme noktalarının olması, aydınlatma elemanları, yaya yoğunluğu ve yönlendirme levhalarının bulunması SWOT analizinde; cadde ve sokaklardaki kentsel imaj öğelerinden odak noktası, nirengi noktaları ve bölgelerin aktif halde kullanılması nedeniyle fırsat olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 14. Genel değerlendirme ölçme kriterleri açısından cadde/sokakların SWOT analizi

Şekil 15. Kentsel Kimlik Kabul Kriterlerinin SWOT analizi

4. Sonuç ve Öneriler

Kentler tarih boyunca farklı kültürler ev sahipliği yapmış ve bu kültürleri bünyesinde barındırarak kültür etkileşimlerinde bulunmalarını sağlamışlardır. Bu süreçler içerisinde kentler tarihi dokusuyla birbirlerinden farklı ve özgün kimliklere sahip olmuşlardır. Bazı kentler kimliğini oluşturan tarihi dokusuna doğru politikalarla devamlılığını sağlayabilmişken yanlış uygulamalara neden olan kentler kimliklerini kaybetmişlerdir.

Antakya kentinden bahsedildiğinde tarih boyunca varlığını göstermiş ve uzun yıllar bu varlığı sürdürmüş birçok medeniyet akla gelmektedir. Fakat bilinen bu kültür ve tarih zenginliği kent içerisinde gözlemlenmek istendiğinde yanlış politikalar ve bilinçsiz çalışmalar sonucunda tarihi dokusu ve kimliğinde bozulmalar olduğu görülmektedir.

Antakya/Zenginler Mahallesi için hazırlanmış "kimlik kabul kriteri" dikkate alınarak yapılan SWOT analizi değerlendirmeleri sonucunda elde edilen puanlamada, Algısal durum, olumlu/olumsuz etki veren öğeler ve duyumsal değerlendirme açısından en yüksek değeri Kahraman Sokak, en düşük değere sahip ise Saydam Caddesi olmuştur (Çizelge 5). Zenginler Mahallesi'nin genel değer ortalamasına bakıldığında ise 4 üzerinde 2,37'lik bir değere sahip olduğu ölçülmüştür. Bu değer mahallenin tarihi dokusu göz önüne alındığında ve kriterleri baz alındığında kimliğinin kaybolmasına ve zarar gördüğünü göstermekte olduğu düşünülebilir. "Algısal durum" bakımından mahallenin güvenliği açısından olumlu bir yön oluşturan "bekleme noktaları" en yüksek değere sahip iken, yapı cephelerinde kullanılan malzemenin uyumsuzluğu nedeniyle Antakya'nın en eski mahallesi olan Zenginler Mahallesi'nin tarihi dokusunu bozması nedeniyle "cephelerde malzeme kullanım uyumu" en düşük değerde olduğu görülmüştür. Çalışma yapılan sokak/caddeler arasında Algısal durumdaki kriterler açısından Saydam caddesi en düşük değere sahip iken, Günlü Sokak, Kahraman sokak ve Kırk Asırlık

Türk Yurdu Caddesi en yüksek değerlere sahiptir. Bu sokakların Kent kimlik kabul kriterleri açısından Güçlü/Fırsat değerlere sahip olduğu SWOT analizinde de görülmektedir.

Çizelge 5. Zenginler mahallesi değerlendirme ölçme kriterlerinin genel değerleri

Zenginler Mahallesi Değerlendirme Ölçme Kriterlerinin Genel Değerleri										
Sokaklar/Caddeler										
Değerlendirme Elemanları	Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi	Kahraman Sokak	Kastal Sokak	Kabaltı Sokak	Prof.Dr. Ataman Demir Sokak	Gazipaşa Caddesi	Günü Sokak	Saydam Caddesi	Genel Değer (ortalama)	
Algısal Durum	Orijinal Zemin Döşemesi	3	4	2	2	2	4	4	1	2,75
	Drenaj Kanalları	4	4	4	2	4	1	4	1	3
	Bekleme Noktaları	4	4	1	4	4	1	4	4	3,25
	Restorasyon Çalışmasının Varlığı	3	3	2	3	2	4	4	1	2,75
	Sokak Sağlıklaştırma Çalışmasının Varlığı	4	4	2	2	2	2	4	1	2,62
	Cephelerde Malzeme Kullanımının Uyumu	2	3	2	2	1	4	4	1	2,37
	Ortalama	3,3	3,6	2,2	2,5	2,5	2,6	4	1,5	
Olumlu / Olumsuz Etki Veren Ögeler	Yol Ağaçlanması	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Otopark Olanakları	1	1	1	1	1	1	1	4	1,37
	Yaya Yoğunluğu	4	4	4	4	4	2	1	2	3,12
	Taşıt Trafikliği	2	2	1	1	1	1	1	4	1,62
	Ortalama	2	2	2	2	2	1,7	1	2,7	
Duyumsal Değerlendirme	Aydınlatma Elemanı	4	4	4	4	4	2	4	4	3,75
	Çöp Kutusu	1	1	1	1	1	4	1	1	1,37
	Reklam panoları	1	1	1	1	1	4	1	1	1,37
	Yönlendirme Levhası	4	4	4	4	4	1	1	1	2,87
Ortalama	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,7	1,7	1,7		
Genel Değer (ortalama)	2,71	2,85	2,14	2,28	2,28	2,28	2,5	1,92	2,37	

“Olumlu/olumsuz etki veren ögeler” bakımından ise sokak/caddelerdeki yaya yoğunluğu kriteri en yüksek değerde iken yol ağaçlandırması en düşük değere sahip olmuştur. Saydam caddesi diğer sokak/caddelere göre en fazla otopark olanaklarının ve taşıt trafikliğinin olması nedeniyle en yüksek değere sahiptir. Ancak bu özellikler kent kimliği açısından Tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle de eski Antakya sokaklarının genel yapısında yol ağaçlandırmalarının yapılmaması kent kimliğinin korunması açısından önemlidir. Zenginler mahallesindeki cadde/sokakların “Duyumsal değerlendirme” bakımından ise aydınlatma elemanları en yüksek değere sahip iken reklam panoları ve çöp kutuları gibi donatı elemanlarının en düşük değerde olduğu görülmüştür. Ancak duyumsal değerlendirme kriterlerinin kent kimliği açısından zayıf nitelikteki özelliklerdir. Gazipaşa caddesi

dışındaki tüm cadde/sokaklarda aydınlatma elemanlarının yüksek değer alması mahallenin güvenli olduğu ve özellikle akşam saatlerinde de aynı yaya yoğunluğunu sağlayabileceğini de gösterebilir. Reklam panoları ve çöp kutusu donatı elemanının olmaması mahalle için hem zayıf hem de tehdit edici bir unsur oluşturabilir. Bu durum çevre ve görüntü kirliliği oluştururken aynı zamanda tarihi dokuya da zarar verebilmektedir. Reklam, duyuru vb. afişlerin yapıların cephelerine geliş güzel yapılandırılması veya yazılması ile yapı cephelerinde görüntü kirliliğine neden olmakla birlikte tarihi dokusuna da zarar vermektedir. Yetkili merciler tarafından mahalle içerisinde tarihi dokuya uygun reklam ve afiş pano alanları oluşturulup bu ihtiyaçların kontrollü bir şekilde giderilmesi sağlanabilir. Zenginler Mahallesi Antakya kentinin en eski tarihi dokusuna sahip mahallelerinden biri olmakla beraber Antakya kentinin kimliğine de en çok katkı sağlayan mahallelerden biridir. Mahallenin yerleşim yapısına bakıldığında içerisinde birçok nirengi noktası barındırdığı ve kent imgelerinin neredeyse tamamının yansıttığını söyleyebiliriz.

Peyzaj mimarlığı bakış açısıyla sokakların dokusu kent kimliği açısından değerlendirildiğinde Saydam ve Gazipaşa caddeleri dışındaki sokak ve caddelerin tarihi dokuyu en iyi şekilde yansıttığı görülmüştür. Çalışmada özellikle Kahraman sokak, Kırk Asırlık Türk Yurdu caddesi, Günlü sokak ve Prof. Dr. Ataman Demir sokaklarının kentin kimliğine en çok katkı sağlayan sokaklar olduğu ortaya konulmuştur.

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depreminin Zenginler Mahallesi Kent Kimliği Üzerine Etkileri

Yüzyılın en büyük felaketi olarak nitelendirilen 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş merkezli depremden önemli ölçüde etkilenen illerin başında gelen Antakya kenti, 32 bine varan can kayıplarının yanında, sahip olduğu tarihi dokusu ve kültürel mirası ile büyük yara almış ve kent kimliğini tanımlayan özellikler yok olmuştur (Şekil 16).

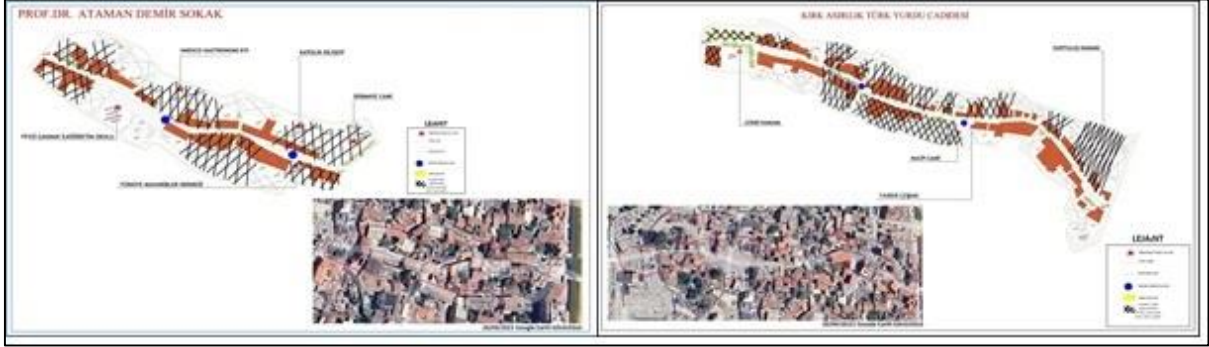

Şekil 16. Deprem sonrası Haziran, 2023 tarihli Antakya uydu görüntüsü

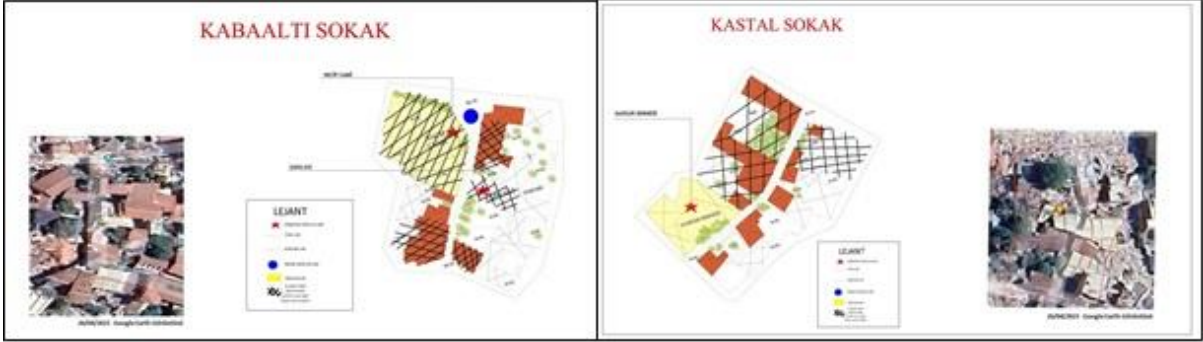
Bu felaket sonrasında birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Antakya'nın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Zenginler Mahallesinin Sokak ve Caddelerindeki Unesco Gastronomi Evi, Expo Evi, Sermaye Camii, Katolik Kilisesi gibi Kentsel İmaj Ögelerinin büyük çoğunluğu yıkılmış ve büyük hasar almıştır. Bununla birlikte mahallenin sınırlarını oluşturan ögelerin, yıkılan yapılarla kaybolan yolların ve kenar görevi gören imgelerin yok oluşuyla tarihi dokunun da kaybolduğu görülmektedir.

Çalışmada kentsel kimlik kabul kriterleri açısından Güçlü/Fırsat niteliğinde ve aynı zamanda 11 imaj ögesine sahip Prof. Dr. Ataman Demir Sokaktaki Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu, Unesco Hatay Gastronomi Evi, Aziz Luka Evi, Türkiye Muharipler Derneği, Katolik Kilisesi ve Sermaye Cami nirengi noktaları büyük hasar almıştır, tarihi doku niteliğindeki özel mülkler de yıkımlar olmuştur (Şekil 17). Çalışmada Güçlü/Fırsat kentsel kimlik kabul kriterlerine ve aynı zamanda 4 nirengi noktası, 2 odak noktası olmak üzere 9 Kentsel imaj ögesine sahip Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesinde ise Cindi Hamamı,

Nakip Cami, Tarihi Çeşme ve Kurtuluş Hamamı da büyük hasar alan yapılar arasında yer almaktadır (Şekil 17). Çalışmada Güçlü/ Fırsat niteliğine sahip olarak tanımlanan Kabaltı Sokak, Kastal Sokak kent kimliğini oluşturan imaj öğeleri 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş merkezli depremden ağır hasar almış ve/veya yıkılmıştır (Şekil 18). Özellikle Günlü Sokak ve Kahraman Sokaktaki 2 nirengi noktası olan Cindi Hamamı ve Gazipaşa iş hanı ağır hasar alıp yıkılarak kent kimliği açısından yerine konulamayacak kayıplar vermiştir (Şekil 19). Çalışmada Saydam Caddesi ve kentsel imaj öğeleri açısından en fazla 3 bölgeye sahip olan Gazi paşa caddesi de kent kimliği açısından tehdit/zayıf olarak tanımlansa da 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş depreminden ağır hasar alan caddeler olmuştur (Şekil 20).

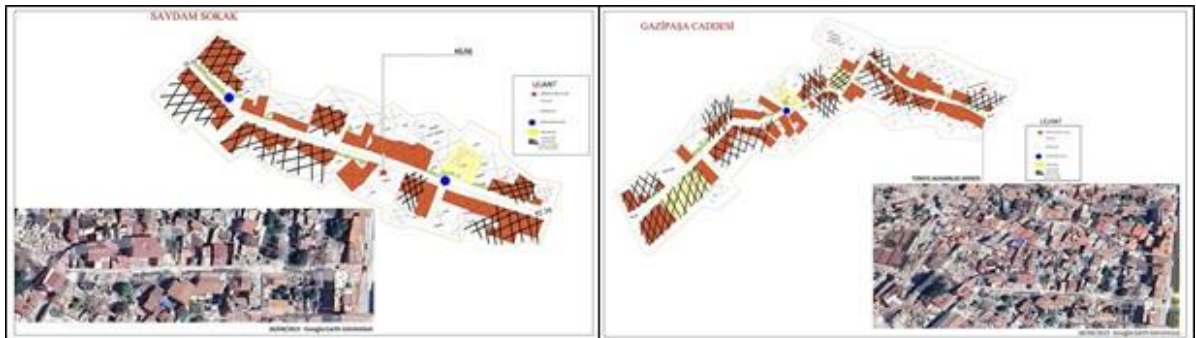
Şekil 17. 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş deprem sonrasında Prof. Dr. Ataman Demir Sokak ve Kırk Asırlık Türk Yurdu caddesinin hasar durumu

Şekil 18. 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş deprem sonrasında Kabaaltı ve Kastal Sokakların hasar durumu

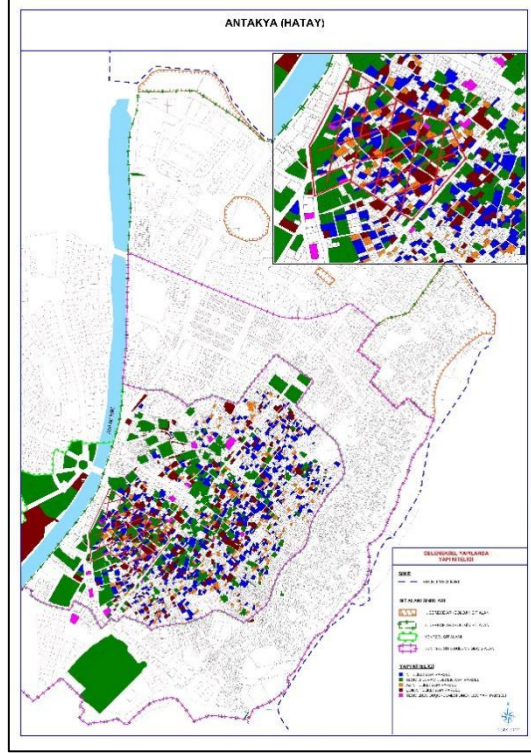

Şekil 19. 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş deprem sonrasında Kahraman ve Günlü Sokakların hasar durumu

Şekil 20. 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş deprem sonrasında Saydam ve Gazipaşa caddelerinin hasar durumu

Zenginler Mahallesi 3. Derece arkeolojik sit ve kentsel sit alanı içerisinde bulunması nedeniyle, 6 Şubat 2023 Kahraman Maraş merkezli deprem sonrasında bu sit alan içerisinde yer alan tescilli yapıların enkaz çalışmaları ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ilgilenmiş, Bakanlığa bağlı ildeki birimler, Antakya Koruma Amaçlı İmar planındaki (Şekil 21) “Nitelikli yapı”, “Tescilli devam edecek yapı”, “Çok nitelikli tescilli yapı” olarak nitelendirilen ve kentin kimliğini oluşturan bu yapıların enkazlarını mıntikalara göre gruplandırarak, ildeki ayrı enkaz döküm sahalarında toplamıştır.

Şekil 21. Antakya kentindeki geleneksel yapıların yapı niteliği (Antakya BB).

İldeki ve çalışma alanındaki tescilli yapılar dışındaki enkaz kaldırma çalışmaları ise, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Aralık 2023 tarih itibari ile hala devam etmekte olup, çalışma alanındaki cadde/sokaklardaki tarihi eser niteliğindeki tescilli yapılar, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından korumaya alınmış, ancak hasar almış bir kısım tescilli yapıların ise hala alanda koruma altına alınmadan açık bir şekilde beklediği yapılan gözlem çalışmaları ile görülmekte ve bilinmektedir.

Bölgenin zemin etüt çalışmaları tamamlandıktan sonra tescilli yapıların enkazdan kurtarılabilen kısımları ile tekrar restorasyon veya renovasyon yapılması ön görülmektedir. Antakya'nın tarihi dokusunu ve kimliğinin en eski halini taşıyan ve yansıtan bu mahallenin kurtarılabilmesi, yeniden canlandırılabilmesi için bölgedeki çalışmalar devam etmekte olup yapı odaklı değil yapı, sokak, mahalle ve bölge bazlı çalışmalara yer verilmesi gerekmektedir.

Gerek kent genelinde gerekse eski Antakya olarak tanımlanan Zenginler mahallesindeki cadde ve sokakların deprem felaketinden sonra yapılacak restorasyon, iyileştirme çalışmalarında kent kimliğini ortaya çıkarmaya yönelik algısal durum açısından değerlendirilen kriterlerin, duygusal ve olumlu olumsuz etki veren öğeler ile birlikte bir bütün olarak düşünülerek ele alınmalıdır.

Ülkemizdeki 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminden zarar gören 11 ilde yapılacak restorasyon çalışmalarında toplumsal belleği yaşatacak, hafızalardaki mekanları, kentsel imaj öğelerini; odak noktalarını, nirengi noktalarını eski yaşanmışlıkları canlı tutacak şekilde gerçekleştirilmesi insanların mekanları yeniden sahiplenmesi ve kent kimliğinin canlı tutulması açısından son derece önemlidir. Çünkü Günaçan ve Erdoğan'a (2018) göre “kent sadece yapı gereçleri ile değil; duygu, anılar, birikimler, özlem ve heyecan ile de üretilmektedir”. Bu nedenle çalışma alanı olan Antakya kentinin yeniden üretilmesi için, özellikle ağır hasarlar alan Eski Antakya olarak anılan bölgenin yeniden kent kimliğinin oluşturulması ve canlı kalması ancak bu mekânların simgesel bir mekân üretimini ortaya koyarak ve toplumsal hafızanın yeniden kazandırılması ile mümkün olacaktır. Bu nedenle de yıkılan ve ağır hasar

alan yapılar geçmiş durumu gözetilerek yeniden yaşatılmaya çalışmalı veya özüne uygun restorasyon çalışması yapılmalıdır. Yapılan çalışmalarda bölgenin hala deprem bölgesinde bulunduğu da göz ardı edilmemelidir. Bölgedeki yapıların büyük çoğunluğu eski usul yığma taş tekniği ile yapılması günümüzde oluşan depremde de hasar almasına neden olmuştur. Deprem sonrasındaki hasarlı yapılar restore edilirken veya yeniden inşa edilirken eski yapı özellikleri korumak şartıyla daha dayanıklı ve kent kimliğini yansıtarak yeni teknikle yapılmasına özen gösterilmelidir.

Eski Antakya olarak anılan bu bölgedeki cadde ve sokaklardaki kent kimliğini ön plana çıkaran imge, unsur ve yapıların deprem sonrasında aldıkları hasar durumu dikkate alınarak, hasarlı binalardaki sağlıklaştırma çalışmaları tarihi doku ön plana çıkarılarak yapılmalıdır. Mahalle içerisinde bulunan gerek hasarlı gerekse hasar almamış veya yeni yapılacak tüm yapıların iç ve dış cephelerinde kullanılacak malzemelerin seçiminde, tarihi yapılar ile sokak dokusunun bütünleşmesi için alanında uzman kişilerle iş birliği içinde bir tasarım rehberi oluşturulmalıdır. Bu tasarım rehberi doğrultusunda mimari bakış açısıyla sokak sağlıklaştırma çalışmaları yapılmalıdır.

Hatay geçmişte birçok büyük deprem görmüş ve büyük yıkımlar yaşamıştır. Bu bölgenin kaderi haline gelen depremler kentin yozlaşmasına ve kaybolmasına neden olmamalıdır. Bu yüzden yeniden ayağa kaldırılmaya çalışılan kentin dokusu ve geçmişi bir bütün oluşturulmalı, oluşturulurken deprem bölgesinde olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda tamamlanan ve "Hatay Zenginler Mahallesi Tarihi Dokusunun Kent Kimliğine Katkısının Swot Analizi İle İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. Makalede ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada etik kurul izni gerekmemiştir.

Yazar Katkısı ve Çıkar Çatışması Beyan Bilgisi

Makaleye tüm yazarlar aynı oranda katkıda bulunmuş olup herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Anonim, (2023). 06 Şubat 2023 Ekinözü Kahramanmaraş Depremi Basın Bülteni. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Dae. Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi, İstanbul. (06.03.2023): <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/06-subat-2023-ml7-5-ekinozu-kahramanmaras-depremi/>
- Arıman, B. (2002). *Antakya Kenti Tarihi Doku İçinde Tipolojik Analiz Çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (13.05.2020): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bayramoğlu, N. (2010). *Kullanıcı Algısı Bağlamında Kentsel Kimlik: Barbaros Bulvarı – Büyükdere Kentsel Aksı* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (01.10.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bingöl, B. (2017). Kent mobilyalarının kentsel mekanlarda kent kimliği ile ilişkilendirilmesi: Isparta Kaymakkapı Meydanı örneği. *İleri Teknolojileri Bilim Dergisi*, 6, 193 – 202. 3.
- Bulut, Y. ve Kara, M. (2011). Mahalle muhtarlarının kent ve mahalle güvenliğine ilişkin yaklaşımları: Antakya örneği, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8,1-27.15.
- Bulut, Y. ve Karaca, Z. (2016). Hatay'da (Antakya) Kent ve çevre sorunlarının nasıl algılandığına ilişkin bir inceleme. *Kent Akademisi*, 9, 1-8.25.
- Cavcav, D. (2007). *Gelişmekte Olan Ülke Kentlerinde Küreselleşme Sürecinin Kent Kimliğine Etkisi: Ankara Örneği* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (13.06.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Çelik, D. (2007). *Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi. Veri tabanından erişildi (15.05.2021) : <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Demir, A. (1996). *Çağlar İçinde Antakya*. Akbank Yayınları.460s, İstanbul.
- Demirsoy, M. S. (2006). *Kentsel Dönüşüm Projelerinin Kent Kimliği Üzerindeki Etkisi: Lübnan-Beyrut-Solidere Kentsel Dönüşüm Projesi Örnek Alan İncelemesi* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (03.09.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Diker, M. (2014). *Kent Kimliğinin Oluşmasında İbadet Yapılarının Yeri ve Önemi: Antakya Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. Veri tabanından erişildi (06.06.2022) : <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Erdoğan, G. ve Akay Çorbacıoğlu, S. (2018). Denizli kent kimliği bileşenleri. *Kent Akademisi*, 3, 459-473.11(33).
- Erdoğan, R, Oktay, E. ve Selim, C. (2021). Tarihi çevre yenileme çalışmalarının peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesi: Muratpaşa Cami örneği. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6 (1), 195-205. DOI: 10.30785/mbud.886207.
- Google Earth - Uydu Görüntüsü. Erişim Adresi (21.07.2021) : <https://earth.google.com/>
- Göncü, N. (2007). *Kent Öğelerinin Kent Kimliği Üzerindeki Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul. (12.05.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Günaçan, S. ve Erdoğan, E. (2018). Peyzaj mimarlığı ve hafıza mekânları: İstanbul, Tarihi Yarımada Örneği. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD)*, 3 (1), 34-53.
- İlgar, E. (2008). *Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. (12.05.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın kent kimliği açısından irdelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 373-392.14.
- Kocaoğlu, S. E. (2016). *Antakya Tarihi Kent Dokusunun Kentsel Tasarım Açısından İrdelenmesi ve Bir Örnek Çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın. (12.05.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Korkmaz, H. (2006). Antakya'da zemin özellikleri ve deprem etkisi arasındaki ilişki. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2, 49-66.
- Lynch, K. (1960). *The Image of The City*. The MIT Press, 208p, Cambridge.
- Ocakçı, M. (1993). Kimlik Elemanlarının Şehirsel Tasarıma Yönlendirici Etkisi. *Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu*, 25-27 Mayıs, İstanbul, s. 239-245.
- Oğurlu, İ. (2014). Çevre-kent imajı-kent kimliği-kent kültürü etkileşimlerine bir bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Sayı: 26, s. 275-293.
- Oral, E. (2009). *Tarihi Kentsel Çevrelerin Korunmasında Yasal Düzenlemelerin Kent Kimliğine Etkileri Sulukule Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. Veri tabanından erişildi (14.06.2019) : <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Ömeroğlu, C. (2006). *Antakya Kentinin Özgünlüğü ve Günümüz Koruma Sorunlarının Antakya Kentsel Sit Alanında İrdelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (15.05.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Önem, A. B. ve Kılınçaslan, İ. (2005). Haliç Bölgesinde çevre algılama ve kentsel kimlik. *İTÜ Dergisi/a Mimarlık, Planlama ve Tasarım*, 4,115-125.1.

- Özdeş, G. (1985). Şehircilik, Şehir-Şehirlerin Fonksiyon Bölgeleri, 15-40. İTÜ Matbaası, İstanbul.
- Sağlık, A., Kartal, F., Şenkuş, D. ve Özcan, Ç. B. (2021). Kent kimliğinde peyzaj donatı elemanlarının önemi Çanakkale Çarşı Caddesi örneği. *Journal of Architectural Sciences and Application*, 6 (1), 125-140. DOI: 10.30785/mbud.869581
- Salıcı, A., Güzelmansur, A. ve Altunkasa, M. F. (2007). Kentsel Yapı Değişiminin Tarihi Kent Dokusuna Etkilerinin İrdelenmesi: Antakya Örneği. 38. İcanas Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, s. 707-716, Ankara.
- Taşçıoğlu, S. (2018). *Kent Kimliği Açısından Tarihi Çevre Koruma ve Yenileme Çalışmalarının Değerlendirilmesinde Bir Model Önerisi* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana. (12.05.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Tezcan, E. Ö. (1999). *Özgün Çevrelerde Tarihi ve Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği ve Yeni Binaların, Kent Kimliği ve Kentsel Süreklilik Üzerindeki Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. Veri tabanından erişildi (15.05.2021) : <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Uçkaç, L. (2006). *Kentsel Tasarımın Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Keçiören Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara. (12.05.2022): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ward, J. H. (1963). Hierarchical Grouping to Optimise an Objective Function. *American Statistical Association Journal*, 58, 236–244.

The Effects of February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquake on Antakya City Identity: The Case of Antakya Zenginler Neighborhood

Summary

1. Introduction

Antakya, one of the most important and oldest settlements in Turkey, has an important historical heritage as the center of the city where different religions and communities live in tolerance. While it was a separate state in 1939, it is a city that joined Turkey with different ethnic origins and different religious beliefs and was selected as a UNESCO city of peace (Bulut and Kara, 2011; Bulut and Karaca, 2016). The city is located between the Orontes River and the western slope of the Habib-Naccar Mountains.

The city of Antakya, which has a very rich and long history starting from the Hellenistic age, was founded in A.D. Being one of the few cities that reached a population of 500,000 in the 1st century, Antakya's unique urban structure formed with Roman, Byzantine, Arab and Ottoman civilizations, as well as having magnificent monumental and cultural values, is also an unchanging feature that has lived in almost every period. In the seismic map of Turkey, the Hatay region is located in the 1st degree earthquake zone. B.C. 148 and M.S. Since 1896, there are 89 historical records of earthquakes ranging in severity from 6 to 10. The city of Antakya, which has witnessed major earthquakes throughout history, has been destroyed and rebuilt many times (Ömeroğlu, 2006). On 06 February 2023, a very severe earthquake with instrumental magnitude $M_I=7.5$ $M_w=7.6$ occurred at the epicenter of Ekinözü-Kahramanmaraş (38.0818 N - 37.1773 E) at 13:24 local time (Anonymous, 2023). 11 provinces in Turkey were damaged and Antakya suffered great damage from this earthquake.

Antakya, the central district of Hatay province, has historical streets that contain houses that are also called "Traditional Antakya houses", which have architecturally unique structural features. These streets are located in the east of the Orontes River, which divides the city into two, and between the Habib-I Neccar Mountain (Silpius). This area is the oldest residential area of the city and 26 neighborhoods including Güllü Bahçe Mahallesi, Ulu Cami Mahallesi and Zenginler Mahallesi, which are among 95 neighborhoods of Antakya, are located in this region. The western part of the Orontes River, which divides the city into two, is also called the "new Antakya" by the inhabitants of the city, and the houses of this region seem to carry today's architecture.

In the study, the historical texture of the Zenginler neighborhood of Hatay province was examined in terms of urban identity, and its strengths, weaknesses, threats and opportunities were compared according to the urban identity acceptance criteria, and it was tried to reveal to what extent the Kahraman Maraş earthquake of February 6, 2023 affected the historical urban texture in the neighborhood.

2. Material and Method

The research area is Zenginler Neighborhood, which is defined as one of the old settlements of Antakya district. It is located in a campus between Zenginler Mahallesi, Kurtuluş Caddesi and Saray Caddesi, bordering Ulu Cami Neighborhood and Güllü Bahçe Neighborhood.

In the study, Kahraman Sokak, Prof. Dr. Ataman Demir Street, Kastal Street, Kabaltı Street, Günlü Street, Forty Centennial Türk Yurdu Street, Saydam Street, and Gazipaşa Street has been donework.

In the study, the streets/avenues in Zenginler Neighborhood were examined by considering the criteria of "Distribution of buildings", "Type of construction", "Sensory state", "Action", "Openness / closure", "Access" and "Activation types" Salıcı et al. (2007), Taşçıoğlu (2018), Demir (1996), Arıman (2002), and Kaypak (2010) "Urban Identity Acceptance Criteria" were formed.

In the study, urban identity images were processed by determining the landmarks, foci, borders, regions and roads determined by Kevin Lynch as the urban identity criteria on the street/avenue plans created on the current zoning plan.

In the study, the street/avenues in the Zenginler neighborhood were analyzed in line with the Urban Identity Acceptance Criteria. Three criteria as "Perceptual status", "Sensory evaluation" and "Elements with positive/negative effects" of the neighborhood and sub-criteria of these criteria were also examined. These criteria are graded according to the density on the Street/avenue, and the highest density is indicated as "YES", between 99%-75%, "4", 75%-50% and the rating indicated as "PARTIALLY NONE" is "3", 50%-25% Ratings with 25 density as "PARTIALLY EXISTS" are scored as "2", and ratings with the lowest concentration between 25% and 1% as "NO" are scored as "1". Considering the ratings of the street/avenues, a SWOT analysis was made by revealing the strengths, weaknesses, threats and opportunities of the street/avenues.

Strengths in perceptual status and sensory evaluation were evaluated as "YES" in the measurement criterion, weaknesses as "partially absent", opportunities as "partially present" and threats as "absent". In the items with positive and negative effects, all criteria except the pedestrian density sub-criterion were evaluated as the opposite of the perceptual rating, and the pedestrian density sub-criterion was evaluated in parallel with the perceptual situation. As a result of the ratings in the SWOT analysis, the density of the street/avenues in terms of urban identity criteria and which criteria are effective on these densities were determined. In line with these findings, a measurement and evaluation table was created. The results were evaluated by cluster analysis based on Euclidean distance as a distance measure and WARD (1963)'s connection method as a connection method.

At the end of the study, the effect/damage status of the 6 February 2023 Kahraman Maraş earthquake on important images in the urban identity was marked on the maps showing the street/avenue obtained in the study. Visually using Google Earth images showing the latest status of the streets and avenues in the study as of July 2023. The current situation of the Zenginler Neighborhood has been revealed. In the study, suggestions were made about the aspects of the urban identity that should be protected.

3. Findings and Discussion

Kahraman Street in Zenginler Neighborhood, Prof. Dr. Ataman Demir Street, Kastal Street, Kabaltı Street, Günlü Street, Kırk Asırlık Türk Yurdu Street, Saydam Street and Gazipaşa Street were evaluated according to the presence/existence of the criteria in the General settlement evaluation form and they were evaluated in terms of irregular, stagnant, vehicle and parking lot access in Saydam and Gazipaşa. streets are similar. It is seen that other streets/avenue other than these streets have a regular structure and there are streets/avenue where vehicles are allowed to enter in a controlled manner because they provide connection with the streets in the neighborhood.

Street/Avenue plans were created by considering the urban images of Kevin Lynch for the streets and streets in the study area. As a result of the inventories obtained from the field, Prof. While Ataman Demir Street has the most urban image elements, it is followed by Kırk Asırlık Türk Yurdu Street and Gazipaşa Street, respectively. Kastal and Günlü street have the least image elements.

The state of urban image elements is effective in the General Layout of the street/avenue. The variability of triangulation points and focal points affects the pedestrian density, which has made the action criteria on streets and avenues dynamic. The increase in the number of triangulations is in parallel with the pedestrian density and also affects the use of the area. Despite the presence of perceptual sub-criteria in Günlü street, the absence of a triangulation point, which is one of the urban image elements, negatively affected the pedestrian density. Buddha made the action of the street static.

When we evaluated the "General Evaluation Measurement Criteria" of Zenginler Neighborhood according to the SWOT analysis, it was seen that the features of Saydam and Gazipaşa streets were Threat/Weak in terms of "perceptual status", while the other streets and streets had the Strong/Opportunity quality. The feature that distinguishes Günlü street from other streets is the low density of pedestrian use due to the absence of a triangulation point.

When the streets/avenue in Zenginler Neighborhood are evaluated in terms of "Evaluation Measurement Criteria", it is seen that the criteria that evaluate as Opportunity are composed of

situations for use in general, and the presence of criteria showing the perceptual situation is strongly grouped.

Although the elements with positive/negative effects were evaluated as weak and threatening, when the presence of road afforestation, parking areas and vehicle traffic were examined in terms of Identity Acceptance Criteria, they were evaluated as threats.

Sub-criteria such as the presence of the original flooring created by the perceptual situation, the restoration work carried out and the use of materials on the facades constitute the strengths of the streets and avenues in terms of urban identity. In the SWOT analysis, there are waiting points for the user, lighting elements, pedestrian density and direction signs; It has been evaluated as an opportunity due to the active use of focal points, landmarks and regions, which are among the urban image elements on the streets and streets.

4. Conclusion and Recommendations

In the scoring obtained as a result of the SWOT analysis evaluations made by considering the "identity acceptance criteria" prepared for Antakya/Zenginler Neighborhood, Kahraman Sokak has the highest value in terms of perceptual status, positive/negative effects and sensory evaluation, and Saydam Street has the lowest value. When the general value average of Zenginler Neighborhood is examined, it is measured that it has a value of 2.37 over 4. Considering the historical texture of the neighborhood and its criteria, this value can be thought to indicate that its identity has been lost and damaged.

While the "waiting points", which constitute a positive aspect in terms of the security of the neighborhood, have the highest value in terms of "perceptual situation", "material use harmony on the facades" is the most valuable due to the incompatibility of the materials used on the facades of the buildings, as it spoils the historical texture of Zenginler Neighborhood, which is the oldest neighborhood of Antakya. was found to be of low value. Among the street/avenue studied, Saydam street has the lowest value in terms of perceptual criteria, while Günlü Street, Kahraman Street and Kirk Asırlık Türk Yurdu Street have the highest values. It is also seen in the SWOT analysis that these streets have Strong/Opportunity values in terms of City identity acceptance criteria.

In terms of "elements with positive/negative effects", the pedestrian density criterion on the street/avenues has the highest value, while road afforestation has the lowest value. Saydam street has the highest value compared to other street/avenue due to the fact that it has the most parking facilities and vehicle traffic. However, these features appear as a threat element in terms of urban identity. For this reason, it is important for the preservation of the identity of the city that the road afforestation is not done in the general structure of the old Antakya streets.

In terms of "sensory evaluation" of the street/avenues in the Zenginler Neighborhood, the lighting elements have the highest value, while the reinforcement elements such as billboards and trash cans have the lowest value. However, sensory evaluation criteria are weak features in terms of urban identity. The high value of lighting elements in all street/avenue except Gazipaşa street may also indicate that the neighborhood is safe and can provide the same pedestrian density, especially in the evening hours. Billboards and lack of bin equipment can be both a weak and threatening element for the neighborhood. While this situation creates environmental and visual pollution, it can also damage the historical texture.

When the texture of the streets is evaluated from the perspective of landscape architecture in terms of urban identity, it is seen that the streets and avenues other than Saydam and Gazipaşa streets reflect the historical texture in the best way. In the study, it has been revealed that especially Kahraman Street, Forty Centuries Turk Yurdu Street, Günlü Street and Prof. Dr. Ataman Demir Street are the streets that contribute the most to the identity of the city.

The city of Antakya, which is one of the provinces that was significantly affected by the Kahraman Maraş-centered earthquake on February 6, 2023, which is described as the biggest disaster of the century, has suffered a great damage with its historical texture and cultural heritage, as well as the loss of life of up to 32 thousand, and the features that define the city identity have disappeared.

After this disaster, most of the Urban Image Elements such as Unesco Gastronomy House, Expo House, Capital Mosque and Catholic Church in the streets and avenues of Zenginler Neighborhood, which is one of the oldest settlements of Antakya, which has hosted many civilizations, were destroyed and suffered great damage.

In addition, it seems that the historical texture is lost with the disappearance of the elements that make up the borders of the neighborhood, the roads lost with the destroyed buildings and the images that serve as edges.

Debris removal works in the province and in the study area are still continuing as of July 2023, some of the historical monuments on the streets / streets in the study area have been protected by the Directorate of Foundations and the Provincial Directorate of Culture and Tourism, and some of the damaged structures are still under protection in the area. It is clearly seen and known by the observation studies that are expected.

The criteria, which are evaluated in terms of the perceptual situation to reveal the urban identity, should be considered as a whole, together with the sensory and positive-negative elements, in the restoration and improvement works of the streets and streets in the Zenginler Neighborhood, which is defined both throughout the city and in the old Antakya district.

The destroyed and heavily damaged structures should be tried to be revived by considering their past condition or restoration work should be carried out in accordance with their essence. It should not be ignored that the region is still in the earthquake zone in the studies carried out. The majority of the buildings in the region were built with the old-style masonry technique, which caused damage in the earthquake that occurred today. In this case, when the structures are restored or reconstructed, they should be replaced with a more durable and unobtrusive technique.

Other streets in the neighborhood can be rehabilitated and its historical texture can be brought to the fore. Inconsistencies in the materials used on the exteriors of the buildings in the neighborhood seriously damage the identity of the city, and a design guide should be created in cooperation with experts in the field in order to integrate the historical buildings and the street texture. In line with this design guide, street rehabilitation studies should be carried out from an architectural point of view.

Hatay has seen many great earthquakes in the past and experienced great destruction. Earthquakes, which have become the fate of this region, should not cause the city to degenerate and disappear. For this reason, the texture and history of the city, which is being tried to be resurrected, should be created as a whole, and it should not be ignored that it is in the earthquake zone.

